

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Första kammaren.

Nr 40.

Tisdagen den 5 juni f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag före kl. 2 e. m. utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 på aftonen.

Justerades protokollen för den 29 och den 30 nästlidne maj.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 4 B, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet;

nr 6 B, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet;

nr 337, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader;

nr 355, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående första och andra flygkårernas förläggning;

nr 357, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan kronan och Stockholms stad rörande dels vissa markbyten inom staden mellan broarna och å Kungsholmen m. m., dels ock grunder för exploateringen av viss del av Norra Djurgården m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 359, i anledning av väckt motion angående skyldighet för Stockholms stad att erlägga avgift för nyttjanderätten till vissa kronan tillhöriga områden;

nr 360, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för mötande av förluster å aktiebolaget kreditkassan av år 1922;

nr 361, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen framlagda förslag angående privatläroverken;

nr 365, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till tryckningskostnader;

nr 366, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till tryckningskostnader;

nr 367, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till tryckningskostnader;

nr 368, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda läroanstalter;

nr 369, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till centrala skiljenämnden för vissa arbetstvister m. m.;

nr 370, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bekämpande av arbetslösheten;

nr 371, i anledning av väckta motioner om befrielse för Bodens stad från viss återbetalningsskyldighet till kronan; samt
nr 373, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av vissa domsagor under Svea och Göta hovrätter.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 372, till Konungen angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1928—1929 m. m.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

- nr 86, rörande val av ordförande i riksgäldskontoret samt av fullmäktige och suppleanter i riksbanken och riksgäldskontoret;
 - nr 87, rörande förslag till ändrad lydelse av §§ 3 och 9 riksdagsordningen;
 - nr 88, rörande godkännande av en mellan Sverige och Frankrike undertecknad förliknings- och skiljedomstraktat;
 - nr 89, rörande godkännande av en mellan Sverige och Spanien undertecknad förliknings- och skiljedomstraktat;
 - nr 90, rörande effektivare kontroll och revision av kommunernas räkenskaper och förvaltning;
 - nr 91, rörande förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 30 maj 1919 om rätt till verk av bildande konst;
 - nr 92, rörande förslag till lag om trafikförsäkring å motorfordon m. m.;
 - nr 93, rörande förslag till förordning om ändring i förordningen den 15 juni 1923 om motorfordon;
 - nr 94, rörande statskontroll över utförsel av äldre kulturföremål;
 - nr 95, rörande förbättrad lagstiftning mot ocker; samt
 - nr 96, rörande lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 angående förverkande i visst fall av spritdrycker och vin.
-

Anmälades och bordlades särskilda utskottets memorial nr 10, angående arvode åt dess sekreterare m. fl.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 3.07 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 5 juni e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial nr 186, angående statsregleringen för budgetåret 1928—1929.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 2 B, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

nr 5 B, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet;

nr 7 B, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

nr 8 B, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

nr 10 B, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet; samt

nr 356, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till kommunala flickskolor m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 9 B, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet;

nr 327, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen, nionde huvudtiteln, gjorda framställning om anslag till tryckningskostnader;

nr 332, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl., allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 333, i anledning av väckt motion angående anslaget till regeringsrätten m. m.;

nr 334, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillskott till dyrtidstillägg åt vissa lantmätare;

nr 335, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt att med civil befattning förena beställning å arméns och marinens övergångsstater;

nr 336, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt föreståndare och lärare vid lantmannaskolor, lantbruksskolor och lantbruksskolor;

nr 362, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående 1. och 2. flygkårens förläggning; samt
nr 363, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa delar av Vännäs lägerplats.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 8.03 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 6 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 31 nästlidne maj.

Föredrogs samt företogs punktvis och momentvis till avgörande statsutskottets memorial nr 186, angående statsregleringen för budgetåret 1928—1929.

Punkterna 1—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 13 och 14.

Lades till handlingarna.

Punkten 15.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid föredragning av särskilda utskottets memorial nr 10, angående arvode åt dess sekreterare m. fl., bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.08 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Torsdagen den 7 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet **Thyrén**, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara dels herr Lindhagens interpellation angående ny strafflag m. m., dels ock herr Lindhagens interpellation angående nordiskt samarbete för en rättegångsreform m. m., erhöll ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens begivande har herr Lindhagen i två skilda ämnen till mig ställt vissa spörsmål, vilka jag nu anhåller att få upptaga till besvarande i ett sammanhang.

Ang. ny
strafflag m. m.

Interpellanten har till en början berört det pågående arbetet för en allmän strafflagsreform och i detta avseende framställt följande frågor:

- 1) När kan förväntas förslag till en ny strafflag?
- 2) Kan det under väntetiden emotses förslag till omedelbar lindring i en del omänskliga straffbestämmelser?
- 3) Bör ej redan nu eftersträvas överensstämmelse mellan de skandinaviska länderna samt Finland och de baltiska randstaterna eller vissa av dem, och vilka bemödanden ha av respektive regeringar eller åtminstone av de svenska regeringarna gjorts i denna viktiga angelägenhet?

Uppslaget till den strafflagsrevision, vilken sedan flera år förberedes här i landet, gavs, såsom för kammaren torde vara känt, genom en framställning till Kungl. Maj:t från 1908 års riksdag angående vissa reformer inom bötesstraffets område. Åt mig i egenskap av sakkunnig inom justitiedepartementet uppdrogs påföljande år att verkställa den av riksdagen begärda utredningen. Sedan uppdraget utvidgats till att avse upprättande av förslag till fullständig omarbetning av strafflagen, utarbetade jag under de närmast följande åren i särskilda avdelningar »Principer för en strafflagsreform» och »Förberedande utkast till strafflag, allmänna delen». För vidare behandling av dessa förarbeten tillsatte Kungl. Maj:t år 1916 den s. k. strafflagskommissionen. Dess verksamhet fortgick till år 1923, då kommissionen avlämnade förslag till strafflag, allmänna delen, och till lag angående villkorlig frigivning.

Sedan jag slutfört min utredning i fråga om strafflagens allmänna del, övergick jag till behandling av den speciella delen. Detta arbete har numera fortskridit så långt, att sju särskilda avdelningar kunnat avlämnas, den första år 1917 och den senaste i början av innevarande år. De sålunda föreliggande lagutkasterna avse brott mot kroppslig okränkbarhet, ärekränkning, förmögenhetsbrott (till väsentlig del), allmänfarliga brott, förfalskningsbrott och ämbetsbrott. Närmast kommer jag nu att fullfölja den i den senaste avdelningen påbörjade behandlingen av brotten mot staten.

Av vad jag nu erinrat torde framgå, att förarbetena till en allmän strafflagsreform hunnit ganska långt. Likvisst är det icke möjligt att i närvarande stund med någon bestämdhet angiva den tidpunkt, då — såsom interpellanten spörjer — förslag till ny strafflag kan förväntas. Behandlingen av allmänna delen har, efter det strafflagskommissionens förslag avgavs, icke fullföljts, framför allt på grund av den uppenbara omöjligheten att införa ett nytt straffsystem utan genomgående ändringar överallt i strafflagens speciella del. Tydligt låter det sig ej heller göra att nu beräkna den tid, som kräves för avslu-

Ang. ny
strafflag m. m.
(Forts.)

tande av förarbetena inom den speciella delens område och för de föreliggande lagutkastens slutliga granskning. Jag tilltror mig icke att härutinnan göra något närmare uttalande; för varje förmodan i sådant hänseende saknas ännu fasta hållpunkter och ett under alla förhållanden tämligen löst grundat antagande kan efter min uppfattning icke vara av något egentligt värde.

Interpellanten har icke i sin andra fråga närmare angivit de delar av strafflagen, vilka av honom betraktas såsom företrädesvis i behov av omarbetning. Möjligen får jag anse med frågan vara åsyftat att erhålla ett uttalande om min benägenhet över huvud att i närvarande läge medverka till partiella strafflagsreformer. Jag vill i detta avseende erinra, att jämsides med arbetet för en fullständig strafflagsrevision sedan flera år verkat en särskild utredningsdelegation, den s. k. lilla strafflagskommissionen, bestående av först tre, sedan fyra personer — av vilka jag är en — med uppgift att behandla sådana strafflagstiftningsfrågor, vilka ansetts kunna och böra upptagas utan avbidan å den allmänna reformen. På förslag av denna kommission hava tillkommit lagar om dödsstraffets avskaffande, om lindring i straffen för barnamord och fosterfödrivning, om ändring i reglerna angående preskription av straff och om behandling av förminskat tillräkneliga förbrytare och av samhällsfarliga återfallsförbrytare. Jag anser mig ock böra erinra om att Kungl. Maj:t förledet är på min föredragning förelagt riksdagen förslag till ändrad lagstiftning om bötesstraffet, vilket förslag emellertid blev av riksdagen förkastat. Med anledning av en till mig riktad interpellation angående ändringar i den s. k. åkarpsslagen hade jag vid fjolårets riksdag även tillfälle att redogöra för vissa förberedande åtgärder, som vidtagits för att åvägabringa ändrade bestämmelser i fråga om den straffrättsliga behandlingen av försök till brott i allmänhet. Den utredning, som verkstälts i detta ämne, är så gott som fullbordad. Min personliga ställning till spörsmålet, huruvida partiella reformer böra genomföras utan hinder av det alltfört pågående arbetet för en allmän strafflagsrevision, torde alltså vara klar. Där jag funnit, att en sådan mer fristående lagstiftningsåtgärd kunnat företagas utan att föregripa eller i övrigt på något sätt menligt inverka på en blivande systematisk omarbetning av strafflagen i dess helhet, har jag i vad på mig ankommit medverkat därtill. Det är också min förhoppning, att de redan verkställda förarbetena i vissa delar skola befordra ett fortgående på den nu antydda vägen.

Interpellanten har vidare sport, huruvida åtgärder vidtagits för att ernå överensstämmelse mellan en blivande ny strafflag och straffrätten i övriga nordiska länder och de baltiska staterna. Under förarbetena har i största möjliga utsträckning ägnats uppmärksamhet åt utländsk lagstiftning, och jag tror mig kunna utgå från att i detta avseende lämnats tämligen fullständiga översikter av gällande rätt i skilda länder. Vad särskilt angår Danmark, där arbetet för en strafflagsreform numera synes närma sig avslutningen och senast i år ett regeringsförslag framlagts för riksdagen, är det tydligt, att de olika förslag, som där tid efter annan framkommit, noggrant beaktats vid det svenska lagstiftningsarbetet. I Norge läres frågan om en allmän strafflagsrevision för närvarande icke vara aktuell. Spörsmålet om samarbete synes därför icke för det närvarande kunna upptagas. Jag tillåter mig erinra, att 1920 års riksdag i anledning av en motion av herr Lindhagen hade att taga ståndpunkt till samma fråga. I enlighet med första lagutskottets hemställan blev motionen av riksdagen avslagen.

Herr Lindhagen har vidare erhållit kammarens medgivande att till mig rikta följande spörsmål:

1) Bör i arbetet för en rättegångsreform ej redan nu eftersträvas överensstämmelse i denna lagstiftning mellan de skandinaviska länderna samt Finland och de baltiska randstaterna eller vissa av dem?

2) Hava bemödanden i sådant syfte försports hos respektive regeringar eller åtminstone från de svenska regeringarnas sida?

Ang. ny
strafflag m. m.
(Forts.

I fråga om den allmänna rättegångsreformens närvarande läge i vårt land tillåter jag mig hänvisa till den framställning, som därom lämnats i årets statsverksproposition. Av denna framgår, att den vidare behandlingen av processreformen för närvarande är beroende dels av den granskning, processkommissionens stora betänkande undergår i lagrådet, och dels av vissa speciella utredningar angående de ekonomiska konsekvenserna av en reform i huvudsaklig överensstämmelse med de av processkommissionen angivna grunderna. Avsikten är, såsom i statsverkspropositionen framhållits, att Kungl. Maj:t skall, sedan nämnda granskning och utredningar avslutats, taga ståndpunkt till frågan om framläggande för riksdagen av de huvudgrunder, å vilka en ny rättegångsordning må böra byggas. I detta läge läser det icke vara lämpligt eller ens möjligt att nu närmare ingå på spørsmålet, huruvida eller i vad mån vid lagstiftningsarbetets fullföljande samarbete bör sökas med vissa främmande länder. Det övervägande härav, som åsyftas av interpellanten, torde böra anstå till den planläggning av arbetet, vilken är nära förestående och över vilken riksdagen snart nog kommer i tillfälle att uttala sin mening.

Emellertid anser jag mig böra framhålla, att processkommissionen vid utarbetande av sitt betänkande tagit synnerlig hänsyn till den erfarenhet, som föreligger i fråga om utländsk rättegångslagstiftning, och till de uppslag, som därifrån kunnat hämtas. I all synnerhet gäller detta om de skandinaviska länderna. Såväl i Danmark som i Norge är rättegångsväsendet byggt på moderna principer, och processreformer äro för dessa länders del icke aktuella. Överensstämmelse torde således stå att vinna endast i den mån den svenska lagstiftningen ansluter sig till den danska eller norska. Dessa processsystem äro emellertid i väsentliga avseenden skiljaktiga, och processkommissionens uppgift har därför varit att undersöka, i vad mån dansk eller norsk processlagstiftning kunnat i ena eller andra avseendet tjäna såsom förebild för den svenska. Kommissionen har — på teoretisk såväl som på praktisk väg — tagit den noggrannaste kännedom om Danmarks och Norges rättegångsväsen, och det svenska lagstiftningsarbetet har otvivelaktigt i betydande grad främjats av det intresse och den medverkan, som kommissionen mött i båda dessa våra grannländer. Även lagrådets ledamöter hava nyligen haft tillfälle att på ort och ställe studera förhållandena i Danmark och Norge.

I fråga om Finland ställer sig saken något annorlunda. Rättegångsväsendet är där fortfarande, såsom hos oss, i det väsentliga byggt på stadgandena i 1734 års lag. Arbetet för en processreform har länge pågått, och redan vid den tid, då här i Sverige processkommissionen började sin verksamhet, förelågo i Finland fullständiga förslag till ny rättegångslagstiftning. Dessa förslag hava sedermera undergått vidlyftig omarbetning; de slutliga förslagens framläggande för riksdagen lär nu vara att motse inom nära liggande tid. Då en processreform alltså samtidigt varit under förberedelse i Sverige och Finland, har det varit naturligt, att ett direkt samarbete mellan de båda länderna kunnat ifrågakomma. Med anledning av motion av herr Lindhagen beslöt 1920 års riksdag hos Kungl. Maj:t anhålla om övervägande, i vad mån arbetet på den svenska rättegångsreformen lämpligen kunde, för vinnande av överensstämmelse med Finland på detta område, bedrivas på grundvalen av samarbete mellan Sverige och Finland. Ett samarbete har ock kommit till stånd, även om det icke skett under de i dylika fall sedvanliga officiella formerna. På hösten 1921 fördes under någon tid här i Stockholm personliga överläggningar mellan processkommissionen och en representant för det finska lagstiftningsarbetet. Under arbetets gång har därefter förbindelsen upprätthållits på det sätt, att de båda ländernas kommissioner givit varandra del av utkast och förarbeten.

Ang. ny
strafflag m. m.
(Forts.)

Herr **Lindhagen**: Jag ber att få tacka justitieministern för svaren.

De här interpellationerna äro egentligen framställda för att konstatera det be-
drövliga tillstånd, vari denna sak befinner sig. Detta förhållande får större
auktoritet, när det konfirmeras från officiellt håll, och på samma gång blir det
en vägledning för hur man inte bör gå tillväga i sådana här frågor, om det nu
överbud taget kan förekomma, att vi tänka oss för i god tid om sådana
saker.

Det har ju slagit igenom så småningom, att rättens universalitet, i den mån
den lämpar sig för det, är en av den nya tidens eftersträvansvärda landvinnin-
gar. Och att man får börja med mindre områden, ligger i sakens natur, men det
är i alla fall en början, men vi ha ju även en världslagstiftning på vissa om-
råden, särskilt på sjörettens område. Nu har därför också slagit igenom så-
som en angelägenhet av vikt att på därtill lämpade områden få en skandinavisk
lagstiftning till stånd. Det ingår som en integrerande del i det s. k. skandi-
naviska samarbetet på olika områden, och det har också vunnits åtskilligt sär-
skilt inom civilrätten i det avseendet. En stor svårighet är här, att det aldrig
från ledande håll, liksom överbud taget i världen ej från ledande håll, tages en
ledning till någon större vidsynthet, utan denna måste alltid komma från riks-
dagen, och till riksdagen måste den komma från folket. Annars borde det ligga
i sakens natur, att en ledning går i spetsen, och tänk, vad allting skulle gå for-
tare då och bli mycket riktigare, om sådant i verkligheten inträffade!

Nu är det på det sättet, att det sällan lyckats att få ett justitiedepartement
att intressera sig på allvar för sådana saker. Justitieminister Ekeberg var den
enda, som var åtskilligt intresserad, men annars har det ej förefunnits något
intresse, i varje fall inte med någon kraft, utan intresset har kommit från riks-
dagen.

1920 års lagutskott sade enhälligt och riksdagen också — d. v. s. riksdagen
hade väl inte så noga reda på vad den sade, men då riksdagen biföll lagutskot-
tets utlåtande, anses, att riksdagen själv har menat, vad lagutskottet förordat
— att strafflagstiftningen lämpar sig ytterst väl för ett skandinaviskt sam-
arbete, och lagutskottet sade också enhälligt, att rättegångsväsendet lämpar sig
enligt sin natur synnerligen väl för ett skandinaviskt samarbete. Men detta
var inte påtänkt på högre ort och därför stannade det i stöpet.

Jag skall nu börja med *strafflagsfrågan*, som också innefattar andra frågor
till herr statsrådet. Nu har således detta arbete pågått i 20 år, och det ligger
ännu i vida fältet, när det kan bli färdigt. Gamla strafflagen av år 1864 an-
sågs efter 40 år obetingat böra revideras. Nu har det gått 20 år, och med den
takt, arbetet har, kanske det går 20 år till, och då är bara omarbetningen av
den gamla lagen 40 år gammal eller i lyckligaste fall 30 år. Men då kan man
antaga såsom ganska sannolikt — åtminstone såsom inte osannolikt — att den
beredning, som började för 30 å 40 år förut, är gammalmodig, ty det finns väl
knappast någonting, som varierar så som uppfattningarna om strafflagens in-
nehåll. Det är inte någon del av rätten, som är utsatt för en sådan oavslätlig
böljegang som just denna, och det på grund av lätt begripliga skäl. Jag tror
således, att en stor del av det, som vi skola få, redan är gammalmodigt. Det är
ingen anmärkning mot herr Thyren, ty han kan ju inte hjälpa, att tiden går oss
äldre förbi. Således tror jag, att själva systemet också varit oriktigt. Det är
så mycket principer, vi falla offer för. Ibland skall det vara stora kommissioner,
och när man tröttnat på dem, blir det enmanskommissioner. Så tröttnar
man på dem, och då blir det tremanskommissioner. Så går det ständigt fram
och tillbaka, men alla sätt befinnas ändå vara olämpliga.

Nu har man här uppdragit åt en person att sköta om detta. Detta är ganska
vanskligt, särskilt på ett sådant här område, där åsikter, stämningar och kän-
slor framför allt, som ju ha rätt att göra sig gällande på detta område, kunna

vara så olika. Då är det bättre, att de olika meningarna få bryta sig fram från början till ett grundligt bearbetande av saken, åtminstone av 3 personer. Nu är det *en* person, som slår fast sina meningar. Så har det tillsatts en kommission, som skall sätta sig in i det där igen utan att ha varit med från början. Nu har denna stora kommission fått sitta i 6 år, och sedan är det samma rulljans igen, och på det sättet fördröjes saken, föreställer jag mig, högst betydligt och det blir slöseri med tid.

Nu var det inte så, att 1920 års riksdag *avslog* herr Lindhagens motion så som det i koncentrerad form är framhållet i svaret, utan det var på det sättet, att riksdagen sade: Nu kunna vi inte göra någonting åt det, därför att det är klart i Norge. Där kan man således inte göra någonting åt det, och det svenska och det danska förslaget kunna visserligen samarbetas, men danskarna äro färdiga efter mycket kort tid för resten, och det svenska förslaget befinner sig ännu i embryostadiet. Därför menade lagutskottet, vilket jag tycker är högst märkligt: När det svenska förslaget hinner bli fulländat, *då* kunna vi börja tänka på samarbete med den danska lagstiftningen, och då är det intet tvivel om att regeringen kan taga saken i övervägande. Det är den gamla frasen, som man alltid använder, men vi veta, att så gör aldrig en regering, om den inte får påstötning. Om man tager lagutskottet på orden, då är tiden nu inne enligt 1920 års riksdags uppfattning att börja samarbete med Danmark, och då lita vi så fullt på att byråchefen och departementschefen i departementet, som äro närvarande här, skola med kraft taga hand om denna sak. Men det göra de inte. Det är för sent i alla fall och givetvis ännu mer försent än 1920.

Men det är dock bra synd i varje händelse, att här sitta dessa små länder och peta med möda ihop vart för sig sin lilla dvärggärning. De kunde åtminstone i stället fått ihop till ett större komplex, som kunde göra något intryck på dem själva och världen, men det blir naturligtvis en annan generation, som får taga itu med dessa lagar, när de i sin tur bli gammalmodiga. Tiden går långsamt, och en generations liv är bara en droppe i tidshavet, fast generationen tycker själv, att det är tråkigt, att den inte får vara med, när någonting händer. Detta nu om strafflagen. Jag skulle visserligen önska ett övervägande åtminstone huruvida inte de förberedande arbetena redan äro gammalmodiga, ty det är ganska viktigt.

I detta sammanhang skulle jag vilja säga en sak till, som kan vara av intresse. 1920 fick jag den upplysningen från sakkunnigt håll, att de svenska och danska bestämmelserna i strafflagen voro grundade på olika principer. Man sade, att det Thyrenska förslaget är byggt på *lag* och det Torpska på *evangelium*. Det är en stor principskiljaktighet, och det är i det avseendet, som jag också varit i polemik med nuvarande justitieministern, i det han vill öka brottens antal genom att vidga försöksbrotten. Det är ett bevis för att vi ha att vänta *lagen*, under det att danskarna skola begåvas med *evangelium*.

När jag frågade, om det kunde förutses en omedelbar lindring i en del omänskliga straffbestämmelser, är det mycket riktigt, att jag inte sagt vilka jag syftade på, men jag hade tänkt, att justitieministern visste själv bäst vilka straff, han tänkte mildra, och att han skulle tala om det för oss. Nu har straffet för fosterfördrivning fått en liten nödtorftig nedsättning och likaså straffet för barnamord, men det finns väl flera andra brott, det föreställer jag mig, som man vill nedsätta straffet för. Åtminstone blir förmodligen den saken föremål för motioner, det är ganska säkert, om inte regeringen själv tager initiativ därtill. Jag vet som sagt visserligen inte vilka straff justitieministern har tänkt på, men det finns många, som man kan räkna upp.

Vad nu angår *processlagstiftningen*, befann den sig 1920 i det stadiet, att eftersom Norge och Danmark hade gjort sina lagar färdiga och de voro byggda på alldeles olika principer i vissa delar, vilket ju också visar, hur olämp-

Ang. ny
strafflag m. m.
(Forts.)

ligt det är att inte i god tid taga itu med sådana saker, ansåg 1920 års riksdag, att man inte kunde göra någonting åt saken. Men ett samarbete med Finland ansåg man kunne ske och därför blev det en riksdagsskrivelse. Sedan anordnades några förhandlingar, om vilka man nu fått veta, att de inte lett till någonting annat än artighetsvisiter och några projekt, som man skickat till varandra. Men något verkligt organiserat samarbete har inte ägt rum. Därtill fanns det kanske reala skäl, och jag har kanske därför inte befogethet att på något sätt klandra detta resultat av riksdagsskrivelsen. Det är bara beklagligt, att det inte heller härvidlag kunnat komma till stånd någonting.

Nu säges i detta fall liksom i det andra: Naturligtvis ha de svenska kommissionerna tagit mycket grundlig del av grannländernas förslag till lagar eller av redan antagna lagar. Det gör man alltid, det är klart. Man läser förskräckligt mycket av inte bara grannländernas lagar utan även andra länders lagar. Det är däri den stora visheten består, och så drager man ihop det, man tycker är bäst. Men det där är ju inte *skandinaviskt samarbete* i alla fall, ty därmed menas, att man söker få likalydande lagar i vissa avseenden, och nu vet man inte heller, om kommissionen har hämtat det mesta från Österrike, Norge, Danmark, Frankrike eller England. Det får man inte veta. Det är i varje händelse inte något skandinaviskt samarbete, det kan konstateras.

I detta sammanhang skall jag be att få yttra några ord angående min motion om ny bevisningslag, vars behandling jag på grund av sjukdom inte varit i tillfälle att bevista här i riksdagen. Det förvånar mig, att en motion under tecknad av de flesta juristerna i första kammaren, 11 jurister utom mig, inte ens fick en reservation i lagutskottet eller debatt i kamrarna.

Det är ett oerhört spektakel egentligen med den där stackars bevisningslagen. Jag har upplevat från gamla tider, hur regeringen höll på och tragglade med riksdagen för att få någonting ut ur detta viktiga ämne. Ty för varje vecka, som går, är det av betydelse för svenska folket, att det i rättegångsväsendet erbjudas tillräckliga bevisningsmöjligheter för att få fram sanningen och skapa rätt i landet. Detta är ju de verkliga realiteterna, vilka försummas på höjderna däruppe. Där sitter man och teoretiserar och tycker, att det är bekvämast att inte göra något, och under tiden misshandlas livet så otroligt. När man sålunda långa tider på grund av kontroversen mellan kamrarna om formerna lyckades få riksdagen att offra innehållet, kom slutligen lagutskottet på grund av min motion och under mitt ordförandeskap år 1915 med ett enhälligt förslag till skrivelse, vilken ock i huvudsak fann enhälligt anslutning i riksdagens båda kamrar. Då tänkte vi naturligtvis: Nu skall regeringen bli ytterst glad att äntligen få en uppfordran från riksdagen att komma med en ny bevisningslag. Det hade slösats arbete och kostnader i det oändliga; riksdagstryck, motioner och propositioner hade dansat i virvel om varandra. Nu skulle man väl äntligen få valuta för pengarna och framför allt få behovet för landet tillgodosett? Jo, jag tackar, jag! Då ligger denna skrivelse utan någon som helst åtgärd långa år i justitiedepartementet, den remitteras icke ens till processkommissionen, och slutligen den 30 december 1922 avföres den från dagordningen förmodligen genom en enkel anmälan i konseljen eller med andra ord genom ett penndrag i ett diarium däruppe i justitiedepartementet. Så behandlas svenska folkets livsviktiga angelägenheter på höjderna.

Då man nu kommer tillbaka igen, heter det: Nu gubevars är det för sent. Ja, nu skola vi vänta, därför att det nästa år lärer komma ett betänkande om allmänna grunder för en processreform. Då får man veta, vad riksdagen tycker om principerna, och då får man också överväga, om partiella reformen skall tagas eller icke. Ja, det kan ju ligga något i det också: har man väntat så länge, kan man vänta ett år till. Men det kommer i alla fall icke någon *lagtext* nästa år. Ty denna skall först med möda utarbetas och sedan gå igenom

skärselden hos alla möjliga vederbörande och slutligen godkännas av riksdagen. Det kommer under tiden att gå år, huru många veta vi icke. Men för varje vecka, som går, lider den rättssökande allmänheten från Ystad till Haparanda genom att en så viktig sak på grund av statsmakternas sterilitet inte kan tillgodoses genom praktiska åtgärder och ett raskt beslut.

Jag får därför, medan jag nu har ordet, be justitieministern, att han, när han skall framlägga förslag för nästa riksdag — jag beklagar honom, ty detta är verkligen icke någon lätt sak — och då eventuellt yttrar sig om partiella reformer, tänker även på denna försummade sak. Lagutskottet antyder visserligen i år, att olika meningar nu finnas, om en ny bevisningslag kan utbrytas i förväg. Detta är ett nytt förhinder som förut ej tidigare från något håll framkastats och det ligger väl såsom i motionen belysts i sakens natur, att en sådan separat lagstiftning kan med lätthet åstadkommas och sedan inflikas i den kommande stora lagstiftningen. Men däremot har det väl förnummits, att en och annan intressent i det nya systemet varnat för att ta bevisningslagen separat, enär det utgör det främsta påtryckningsmedlet på riksdagen att anamma även andra nyheter, som äro mera omtvistliga.

Emellertid har lagutskottet tillika betonat, att den främsta av de partiella reformer, som böra ifrågakomma, är just bevisningslagen. Jag skall komma in med en petition till regeringen med överlämnande av motionen och med begäran, att det för nästa riksdag framläggas ett lagförslag därom. Jag åberopar då också lagutskottet — och följaktligen riksdagen i år — som har sagt, att detta är vad som först måtte komma i fråga. Kanske justitieministern, om den strängt anlitade tiden tillåter det, därvid ville även tänka litet på min framställning om den stora avgrunden mellan realiteternas krav hos folket samt teoretiserandet och bekvämligheten uppe på höjderna.

Det är också ganska anmärkningsvärt, att inte någon av de övriga motionärerna uppträtt och yrkat bifall eller åtminstone polemiserat på något sätt. Då jag hade denna motion färdig att väckas, fick jag påringning från herr Schlyter, som frågade, om jag inte skulle vilja väcka en sådan motion. Jag sade då att jag hade den just färdig och tänkte väcka den. »Vill du skriva under den?» »Jo, det vill jag visst», blev svaret. Sedan skickades den omkring bland de flesta av kammarens jurister, och vi fingo dem alla att särdeles villigt skriva under. Men synes Schlyter ha i lagutskottet avstyrkt sin egen motion, och ingen här i kammaren har opponerat sig. Detta skulle aldrig ha inträffat, om jag hade varit frisk, ty då hade det blivit debatt, yrkande och votering, så man fått veta, om inte någon handfull ledamöter åtminstone varit för saken.

Så ligger denna sak, herr talman. Jag har inte något mer att säga.

Justerades protokollen för den 1 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 377, angående statsregleringen för budgetåret 1928—1929; och
nr 378, med överlämnande av riksstat för budgetåret 1928—1929.

Anmälades och bordlades bankoutskottets memorial nr 62, med förslag till nytt reglemente för riksgäldskontoret.

Tillkännagavs att Kungl. Maj:t låtit genom offentligt anslag bjuda och kalla riksdagens samtliga ledamöter att fredagen den 8 innevarande månad kl. 11 f. m. infinna sig i slottskapellet samt, efter förrättad gudstjänst, begiva sig till rikssalen för att, enligt 36 § riksdagsordningen, av Kungl. Maj:t hemförlovas.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.34 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 8 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 10.30 f. m.

Justerades protokollet för den 2 innevarande månad.

Vid föredragning av bankoutskottets memorial nr 62, med förslag till nytt reglemente för riksgäldskontoret, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Anmäldes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 379, till Konungen med reglemente för riksgäldskontoret; och
nr 380, till fullmäktige i riksgäldskontoret med reglemente för riksgäldskontoret.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning, att även andra kammaren bifölle vad utskottet hemställt i sitt memorial nr 62.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 374, rörande ändring i kungörelsen den 5 maj 1916 angående kommissionärer för anskaffande av arbetsanställning;
nr 375, angående utredning rörande jordbrukets ekonomiska läge m. m.; samt
nr 376, angående vidtagande av lättnader i passtvánget.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kommunalskattelag m. m.;

nr 98, rörande lag om ändrad lydelse av §§ 15 och 35 i förordningen den 21 mars 1862 om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd med flera lagförslag;

nr 99, rörande förordning om ändrad lydelse av 52 § i stadgan den 22 juni 1911 om skjutsväsendet samt lag om ändrad lydelse av 6 och 59 §§ i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;

nr 100, rörande lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet m. m.;

nr 101, rörande lag om ändrad lydelse av 17 kap. 6 och 12 §§ handelsbalken m. m.;

nr 102, rörande förordning om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ i förordningen den 11 oktober 1912 om skogsvårdsavgift;

nr 103, angående förslag till formulär för deklarationsblanketter m. m.;

nr 104, rörande godkännande av ett avtal mellan Sverige och Tyska riket angående utjämning av den in- och den utländska beskattningen, särskilt till undvikande av dubbelbeskattning, såvitt angår direkta skatter m. m.;

nr 105, rörande rätt till restitution av tull för vara, för vars användning till framställning av exportvara hinder uppstått;

nr 106, rörande förslag till lag angående handel med utsädesvaror;

nr 107, rörande förordning om fortsatt tillfällig höjning av beloppen för den i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper stadgade stämpelavgiften;

nr 108, rörande förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 2 och 3 §§ i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt m. m.;

nr 109, rörande beräkning av bevilningarna för budgetåret 1928—1929 m. m.;

nr 110, rörande statsregleringen för budgetåret 1928—1929;

nr 111, rörande förslag till ändrad lydelse av § 50 riksdagsordningen;

nr 112, rörande lag om galtbesiktningstvång;

nr 113, rörande förslag till förordning angående visst tillägg till förordningen den 29 juni 1917 angående förbud i vissa fall mot användande av vilseledande varubeteckningar vid handel med födoämnen m. m.;

nr 114, rörande ändring av bestämmelserna angående vägstämmas rätt att utse revisorer;

nr 115, rörande statsbidrag till kommunala flickskolor m. m.;

nr 116, angående godkännande av avtal mellan kronan och Stockholms stad rörande dels vissa markbyten inom staden mellan broarna och å Kungsholmen m. m. dels ock grunder för exploateringen av viss del av Norra Djurgården m. m.;

nr 117, rörande anslag till bekämpande av arbetslösheten;

nr 118, rörande överlämnande av reglemente för riksgäldskontoret;

nr 119, rörande utbetalning av de riksdags- och revisionskostnader, som utgå enligt riksstaten och riksgäldskontorets reglemente;

nr 120, rörande bestridande av på riksdagens beslut grundade riksdagskostnader samt sådana av riksdag föranledda utgifter, som av Kungl. Maj:t förskottsvis anvisats till utbetalning å statskontoret;

nr 121, rörande sättet för betalning å statsskulden m. m.;

nr 122, rörande av riksdagen beslutade anslag, som utgå av lånemedel;

nr 123, i avseende å statsregleringen och rörande med statsverket gemenskap ägande ämnen; samt

nr 124, rörande åtskilliga på grund av § 89 regeringsformen väckta frågor.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren nu, kl. 10.36 f. m., att ajournera sina förhandlingar till kl. 10.45 f. m.

Till åtlydnad av Kungl. Maj:ts kallelse avgingo herr talmannen samt kammarens ledamöter kl. 10.45 f. m. till slottskapellet, där riksdagspredikan hölls av pastorn T. W. Ström.

Efter gudstjänstens slut begav sig kammaren till rikssalen, där jämväl andra kammaren infann sig. Sedan herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet Thyrén uppläst Kungl. Maj:ts förordnande för hans excellens herr statsministern Ekman att å Kungl. Maj:ts vägnar avsluta riksdagen samt talmännen var för sig framfört kamrarnas undersåtliga välönskningar och riksdagsbeslutet blivit av herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet uppläst, förklarade hans excellens herr statsministern i enlighet med det honom lämnade uppdraget 1928 års lagtima riksdag vara avslutad.

Efter det första kammarens ledamöter återkommit till samlingsrummet och där intagit sina platser, framträdde herr **Vennersten** till talmansbordet och yttrade: Mina herrar! 1928 års lagtima riksdag är nu slut, och avslutningen har kunnat äga rum fem dagar tidigare än vid fjolårets riksdag. Den har också kunnat äga rum tidigare än vid någon föregående riksdag alltsedan år 1915. Och detta ehuru, som vi alla veta, det icke sagnats omfattande och svåra arbetsuppgifter för denna riksdag, och man kan ju tillägga, att vissa ogynnsamma omständigheter, såsom betydande kungl. förslags framläggande på en jämförelsevis sen tidpunkt, givetvis ha vållat dröjsmål och svårigheter. Jag vågar därför säga, att man kan ge detta års riksdag ett högt betyg: såväl kvantitativt som kvalitativt ha riksdagens kamrar, såvitt jag förstår, utfört ett gott arbete.

I ett avseende har denna kammare haft en hemsökelsens tid: icke mindre än fyra av kammarens ledamöter ha under riksdagens lopp gått hädan. Främst ha vi att beklaga bortgången av vår vördade, djupt saknade talman, greve Hugo Hamilton. Jag tror icke jag överskrider vad som vid ett tillfälle sådant som detta är lämpligt, om jag återkallar i minnet något litet drag av den framstående mannens livsgärning.

Jag läste nyligen en mening eller en önskan, som greve Hamilton framförde vid 1919 års riksdag. Man stod då inför djupgående förändringar beträffande denna kammare. Inför dessa yttrade greve Hamilton följande ord: »måtte det bästa av den gamla första kammarens traditioner fortleva i den nya kammaren! Aktning för givna föreskrifter och gammal god parlamentarisk praxis, saklighet och hovsamhet i debatten, urbanitet och förståelse i det enskilda umgänget — måtte detta fortfarande bli första kammarens kännemärke!» — Vi kunna alla med glädje bekräfta, att denna önskan gått i uppfyllelse. Om man inför de stundande striderna på valfältet också haft anledning att påminna sig detta den gamle erfarne politikerns uttalande, är det därför att vi alla nog inse, att det politiska arbetet, hela det politiska livet, i dess djupaste innebörd, dock icke kan eller bör vara något annat än ett samarbete i det allmännas tjänst, att det bör kunna betraktas såsom en gemensam uppgift, och att man därvid icke får glömma, att, vad vi än här företaga oss, huru svåra motsättningarna och striderna än må vara, detta samarbete skall vara inriktat på *hela* fäderneslandets och *hela* folkets gemensamma bästa. —

Till dessa ord ber jag blott att för egen del få foga ett varmt och vördsamt

tack för att kammarens ledamöter, ingen nämnd och ingen glömd, behagat i så stor utsträckning, som fallet varit, skänka mig det välvilliga överseende, varom jag vid tillträdet till talmansskapet anhöll. Detta jämte mycket annat gott, som ni, mina herrar kamrater, skänkt mig — jag riktar tacksamheten även till de frånvarande — har gjort samarbetet mycket lätt, och jag tackar eder ännu en gång av hela mitt hjärta härför.

Nu önskar jag kammarens alla ledamöter en god sommar med vila och vederkvickelse, även om denna icke kommer att få åtnjutas i annan form än ett ombyte av sysselsättning och en återgång till livet därhemma. Tack och farväl, mina herrar!

Detta tal besvarades av herr **Kvarnzelius** i följande ordalag: Herr direktör! När jag infann mig här i kammaren i dag, erfor jag, att jag är den till riksdagsåren äldste av de här tillstädeskomna kammarkamraterna. På grund därav tillkommer det mig i egenskap av ålderspresident att till eder, herr direktör, framföra kammarens tack för de vänliga ord, ni nu har yttrat till oss, även som för det skickliga sätt, på vilket ni fyllt edert uppdrag såsom talman.

Oftast bryta sig meningarna starkt emot varandra här i kammaren. Det är sällan man kan konstatera någon vidare stor enighet, men i ett avseende har dock alltid, så långt jag minnes, uppfattningen inom denna kammare varit enig, och det är, när det gäller att sluta upp omkring sin talman. Ni erinrade om vår förre talman och om en önskan, som han uttalat, att första kammaren måtte bevara något av sina goda, gamla traditioner. Det är en gammal god tradition, att första kammaren sluter upp omkring sin talman. Den plats, ni bekläder, har före eder beklätts av en rad lysande begåvningar, som förstått att samla kammaren omkring sig. Ni har i det fallet på ett så förtjänstfullt sätt fyllt eder värv såsom talman, att denna tradition, därom är jag övertygad, förblir obruten även under eder talmanstid. Vi tacka eder för vad ni varit under denna riksdag såsom talman. Vi tillönska eder en välbehörlig vila efter det krävande arbete, ni har utfört. Och jag kan tillägga, att i ännu ett avseende torde kammaren stå fullt enig: vi vilja se eder åter, frisk och kry, på talmansstolen vid nästa riksdag.

Tack, herr direktör!

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 11.57 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.
